

Esad Duraković, CLASSICAL POETRY IN THE ARABIC, PERSIAN AND TURKISH LANGUAGES: A POETOLOGICAL APPROACH, Translated by Selma Đuliman, Ankara: Turkish Academy of Sciences, 2019, 269 str.

Krajem prošle godine Akademija nauka Republike Turske (TÜBA) objavila je prijevod studije akademika Durakovića *Klasično pjesništvo na arapskom, perzijskom i turskom jeziku: Poetološki pristup*. Objavljivanje ove studije dodatna je potvrda naučnih dostignuća akademika Durakovića na međunarodnom planu. Članovi Akademije na čelu sa predsjednikom Muzaferom Šekerom te, posebno, prof. Ahmetom Nurijem Yurdusevom, bivšim potpredsjednikom Akademije, prepoznali su mnogostruku vrijednost ove sintetičke književne studije, te je preko engleskog jezika „uveli“ u golemu tursku kulturu na koju se autor značajno referira u svojoj studiji.

Studija *Classical Poetry in the Arabic, Persian and Turkish Languages: A Poetological Approach* podijeljena je u pet poglavlja u kojima se klasično poetsko blago na arapskom, perzijskom i turskom jeziku nastoji sagledati sintetički, poimajući ga kao sistem koji nadilazi pozitivističke i usko filološke pristupe kroz koje se klasična poezija na ovim jezicima u pravilu analizira i predstavlja.

Prvo poglavlje „Literary History and/or Poetics“ predočava kontekst naučnih pristupa bošnjačkoj književnosti na orijentalnim jezicima koji su više decenija bili presudno markirani političkim diktatom za vrijeme SFRJ. Odraze ovog ideološkog pritiska Duraković prepoznaje u načinima normiranja orijentalne baštine Bošnjaka i metodologiji, pri čemu se književnost instrumentalizira kao sredstvo za potvrdu nacionalnog identiteta. Osim svojih ograničenih doprinosa, etnocentrični pristup, koji se iskristalizirao unutar filoloških i pozitivističkih analiza, ipak je zatamljivao cjelokupnu, odnosno izvornu sliku te vrijedne baštine. Takvu sliku jedne osebujne književnosti/kulture koju nazivamo orijentalnom, prema Durakoviću, može iznjedriti prvenstveno poetološki pristup.

U drugom poglavlju, „The Main Historical-Poetological Terms in Classical Literature“, autor se usredsređuje na krucijalne pojmove stvaralaštva na orijentalnim jezicima koji su kroz povijest doživjeli semantička ograničenja koja su kasnije uzrokovala njihovu skrajnutost i ideološku preinaku u različitim kulturalnim kontekstima. Duraković polazi od temeljnog pojma *adaba*, koji se kretao od univerzalnog značenja kulturalnog svjetonazora do književnosti u današnjem poimanju. Nakon toga, autor razmatra kanonske pojmove *šā‘ira* (pjesnik) i *ši‘ra* (pjesništvo), sa posebnim osvrtom na njihove

(epistemološke) reference i značenje unutar prijeislamske i islamske kulture, razobličavajući poznate stereotipe o nepoželjnosti poezije i naglašavajući simbolički čin Poslanikovog, a. s., stavljanja poezije i pjesnika pod svoj plašt, pri čemu se, prema autoru, u jednom sakralnom kontekstu (djelu Poslanika, a. s.) naglasio značaj poezije, odnosno, ista se promovirala kao nosilac društvenih vrednota.

Treće poglavlje, „The Terms *Creation* and *Beautiful* in Classical Literature“, donosi detaljnu komparativnu analizu pojmova *stvaralaštvo* i *lijepo* u kulturalnim kontekstima evropskog srednjovjekovlja i orijentalno-islamskoga kruga. Temeljni zaključak do kojeg Duraković dolazi je da se u obje tradicije gajila estetika i poetika istovjetnosti, nasuprot današnjeg diktata originalnosti, te da su one na poetološkom planu imale mnogo bliskosti. Napose se naglašava klasično shvatanje umjetnosti kao „izumijevanja“, a ne, danas rasprostranjenog, koncepta stvaranja.

Primarni fokus poglavlja „Towards the Morphology of Literary Genres/Forms: Stability of The Poetical System“ jeste pomna analiza forme stare arapske kaside kao integracijskog faktora i naročite vrste pra-forme koja predstavlja semantičko i strukturalno vrelo iz kojeg su potekle brojne druge pjesničke forme i žanrovi u arapskoj, perzijskoj i turskoj književnosti. Stojecima nakon što se kasida preobrazila u obilje razolikih žanrova, njihova forma je jasno podsjećala i ukazivala na poetičko izvorište. Zbog toga autor naglašava da bi u fokusu poetoloških studija morala biti morfologija i povijest književnih formi u spomenutim tradicijama, odnosno *integrizam klasike*.

Posljednje poglavlje ove studije, „Sufi Poetry, A Grand Poetic Shift“, elaborira nemjerljiv poetički značaj sufijske poezije u klasičnoj književnosti orijentalno-islamskog kulturalnog kruga. Osim činjenice da je sufijsko pjesništvo bilo dominantno u klasičnoj tradiciji, Duraković ukazuje na „dovjtljivost“ sufijske poezije koja je našla načina da tematizira „religijske istine“ te da vjerske koncepte i simboliku gusto utka u svoj složeni imaginarij. To je predstavljalo veliki poetički obrat koji autor detaljno obrazlaže, a posebno se zadržava na specifikumu forme gazela u sufijskom pjesništvu, vraćanju u fokus sadržaja naspram pjesničke forme, te transpozicije čulnog u duhovno i transcendentno. Nadalje, autor pokazuje dinamiku i frekventnost stilskih figura u sufijskom pjesništvu, koje polaze od poređenja, zadržavaju se na metafori i okončavaju u gustoj mreži simbola. Na kraju poglavlja ponuđena je kritička interpretacija određenih orijentalističkih pristupa sufijskoj poeziji, posebno kod autorica Annemarie Schimmel i Eve de Vitrej-Mejerovič.

Knjiga *Classical Poetry in the Arabic, Persian and Turkish Languages: A Poetological Approach* donosi nov, sintetički pristup klasičnom pjesništvu na arapskom, perzijskom i turskom jeziku. Kulturalno obilje, koje se u pravilu izučava i posmatra odvojeno, u ovoj knjizi je sagledano kroz prizmu

istovjetnih poetoloških koncepata, odnosno njene ishodišne po/etike. Autor otvara nove interpretativne i recepcijske magistrale koje doprinose dubljem poimanju klasičnog pjesništva unutar golemog orijentalno-islamskog kruga, ukazuje na zanemarene poetičke silnice koje otkrivaju klasičnu arapsku, perzijsku i tursku poeziju kao saobraženo kulturno obilje, a ne divergentne rukavce. Ovim djelom, kao i *Orijentologijom*, Duraković uvjerljivo pokazuje kako se na prividnim prazninama između gustih redaka klasičnog poetskog diskursa mogu iščitati brojne vrijednosti čiji značaj određuje i vrijeme u kome se mi nalazimo.

Mirza Sarajkić